

Karjalaisuuteni perintöä

Äidilleni...

... Laatokan laineilta
valkoisilta vaahtopäiltä
riemullisilta rannoilta
auringon kiloilta
peltojen pientareilta
viljavilta laulumailta
paimenlaulujen parista
metsien kätköistä
savusaunan lauteilta
piirakoiden tuoksusta
poppanoiden välistä

sodan kauhun kokemuksista
pommikoneiden pelosta
poltettujen kotien raunioilta
menetettyjen läheisten surusta
vieraiden valtaan yön kulkijoina viskattuina
tuntemattomaan kotiutuneina
syyttöminä, syytettyinä...

Kaikesta kokemuksestaan selvinneinä
uuden kodin ja elämän rakentaneina
oman hyväksyntänsä hakeneina
oman paikkansa löytäneinä
oman perintönsä meille jättäneinä

(Ote puheesta äidilleni 80v syntymäpäivillä, kiteytys häneltä kuulemistani muisteluista.
2003)

Karjalasta, härkäjumalien saarelta, Mantsin saarelta.

Sieltä oli äitini tullut, Salmin pitäjstä, päätyen Leppävirran, Tervon ja Helsingin kautta Satakuntaan, Kankaanpäähän.

Karjalaisuus ja muistot Mantsinsaaren elämästä ovat olleet äitini kautta läsnä koko elämäni ajan. Nyt vasta vanhempana olen saanut löytää yhden kaikkein hienoimmista perinnöistäni, Karjalan kielen ja sitä kautta myös koko kulttuurin laajemman ymmärryksen. Satakuntalaisessa arkielämässä karjalan asioista ei paljoa puhuttu, mutta sitäkin enemmän äidin perheen jäsenten kokoontuessa yhteen joka kesä, usein jouluisinkin. Äitini oli ortodoksi ja kotikieli oli karjalankieli. - Näistä asioista lienee ollut parempi vaieta noina aikoina.

Mantsinsaarelaisia sijoitettiin muun muassa Pohjois-Savoon, Tervon pitäjään. Siellä oli ja on vieläkin siirtolaiskoti, jossa äidinäiti, mammani, pitkään asui.

Joka kesä matkustimme junalla halki Suomen kesäloman ajaksi sinne. Muutkin sisarukset saapuivat mahdollisuuksiensa mukaan. Päivät kuluivat aikuisilla enimmäkseen peltotöiden merkeissä. Me lapset saimme elää hyvin vapaasti, kunhan vain välillä ilmestyimme syömään. Ne olivat niitä kesiä, kun aina paistoi aurinko, kukat kukkivat, metsät, ahot, pientareet olivat täynnä heinään kerättäviä mansikoita, mesimarjoja, mustikoita... koko mahtava luonto leikkikenttänä.

Töiden ja saunan jälkeen iltasella väki kerääntyi yhteisen pöydän ääreen muistelemaan kotikontujaan Karjalassa ja elämää siellä. Silloin vaihtui aina myös puhekieli suomesta karjalankieleen ja vanhemmillamme riitti juttua ja yhteistä jakamista.

Näin jälkeensä ymmärrän tuon oikein hyvin, mutta lapsena se ei tuntunut mukavalta. Aikuiset eivät olleet meille läsnä, vaan jossain kaukana tuntemattomilla paikoilla, kummallisella kielellä. Silloin se usein harmitti.

Toki he myös usein kertoivat meillekin paikoista ja muistoistaan ja millaista elämä siellä oli. Mamman tekemät karjalanpiirakat maistuivat kaikille, poppanoiden väliin oli mukava kömpiä illalla serkkuni kanssa savusaunan tuoksuisena nukkumaan.

Muistan hyvin jonain kesänä päättäneeni: Minä vielä kerran menen sinne Mantsiin ja katson, miten ihana se saari nyt sitten on! Ja uin siinä paljon puhutussa Laatokassa, sen niin hienoilla hiekkarannoilla! - Mielikuvassani saavuin veneellä rantaan, kumisaappaat jalassa tömistin rantaa, tässä minä nyt olen! Haaveenani oli myös opetella vähän venäjän kieltä, että voisin kohdata seudulla asuvia ihmisiä

Vuosia myöhemmin sain saapua paikallisen veneen kuljettamana saaren rantaan, - jalassani tosin vain lenkkarit. Olimme pienellä porukalla matkassa, kaikki olivat saarelta lähteneitä tai saarelaisten jälkeläisiä. Matkakumppanini Ester Hopea on tutkinut äitinikin sukua ja tiesi kertoa olevansa äitini pikkuserkku. Oma mielenkiintoni karjalaisuutta kohtaan oli vuosien kuluessa herännyt, vähitellen voimistuen. Tuntui hyvältä saada ennen matkaa tietää, että juureni ovat saarella aina 1600-luvulle asti.

Tämä matka oli minulle monella tapaa hyvin merkittävä, ajatuksiani kokoava ja kaikki odotukseni ylittänyt. Olimme saarella neljä aurinkoista syyskuun päivää, sain uida Laatokan laineissa ja kävellä sen hienoilla hiekkarannoilla. Tuota hienoa hiekkaa toin muistoksi kotiinkin ja sitä saimme laittaa äidin arkulle, hänen lähtiessään viimeiselle matkalleen tuonilmaisiin.

Sää suosi meitä todella, ilma oli niin kirkas, että saatoimme nähdä 30 kilometrin päässä siintävät Valamon kupolit. Nukuimme teltoissa täysikuun valaistessa maisemaa. Saarella oli lisäksi ainoastaan kaksi asukasta. Toinen oli suomalaistaustainen, entinen hylkeenpyytäjä, toinen venäläinen maanviljelijä. Tämä "fermeri" helpotti matkaamme kuljettaen meitä saarella traktorin lavalla toivomiimme paikkoihin.

Olin ainoa ensikertalainen matkassa ja sain erinomaisten oppaiden kanssa tutustua saareen. Kävimme kunkin matkalaisen kotipaikoilla, koulun raunioilla, kirkon mäellä sekä hautausmaalla, missä matkan vetäjä piti meille ortodoksisen vainajien muistotilaisuuden, panihidan, tuohuksineen.

Luonto saarella saa kasvaa aivan villinä ja äitini kotipaikkakin oli täysin heinikon peitossa. Löysimme kuitenkin paikan sekä kivikon, jossa lienee sijainnut ukkini huolehtima aivan pieni koti-tsasouna. Muistoksi löysin sieltä pienen ruukun sirpaleen.

Saari on ollut merkittävä paikka sodan aikana. Siellä sijaitsi rannikkotyökistön Härkämäen patteri, kahden tykin betonibunkkerit olivat vielä jäljellä.

Tuolla matkalla, Laatokan rannan iltanuotiolla, kauniina syysiltana, päätettiin Mantsinsaariseuran perustamisesta. Seuran kesäpäivillä myöhemmin minulle selvisi, että saarella puhuttu kieli oli livvin eli aunuksenkarjalaa. Kieltä on voinut opiskella Joensuun yliopistossa. Mantsinsaariseuran toiminnan kautta löytyi yllättäen opettaja, joka voisi opettaa meille kieltä Tampereella. Niin aloitimme ensin omassa pienessä ryhmässämme kieleen tutustumisen syksyllä 2015 ja seuraavana syksynä saimme jatkaa virallisemmin opiskelun Sampolan työväenopistossa.

Tämä opiskelu on avartanut ymmärrystäni monella, aivan ihmeelliselläkin tavalla. Opiskelun alussa kielen herättämät, tunteet ja tunnelmat olivat suorastaan hämmentäviä! Sanojen ja kielen myötä minussa heräsi paljon muistoja, tunnistin yllättävän paljon sanoja. Aivan kuulin mielessäni eri läheisten puhuvan noita sanoja ja sanontoja, olisin voinut suorastaan hihkua välillä, hei tiedän tuon tai osaan tuon. Yllättäen esimerkiksi kielessä esiintyvä liudennus joidenkin kirjaimien kohdalla tuntui luontevalta. Käsittämättömän paljon on tarttunut lapsena mieleen ja ajatukseen tietoa ja tunnelmia, joiden olemassaolosta minulla ei olisi aavistustakaan ilman tätä harrastustani. Kieli on niin paljon enemmän kuin vain kieli. Oli kuin olisin saanut avata yllättävän ja hienon tallelokeron!

Lukeminen on ollut rakas harrastukseni. Juuri ennen koronaa sain senkin suhteen kokea aivan haltioitumisen tunteita. Saatoin ensimmäisen kerran lukea livvin kielellä helpohkoa kaunokirjallista tekstiä, ymmärsin sitä ja pääsin sisään sen luontoa kuvaaviin tunnelmiin. Hienoa on, että minulla on vielä kaksi läheistä, joiden kanssa olen voinut edes vähäsen pagista karjalakse ja saanut lisätuntumaa tähän kauniiseen kieleen.

Kiitos äiti, passibo muamoni, passibo ylen äijy! Sain kallehen perindön.

30.5.2020 Arja Pekkarinen, o.s. Kivistö

Savinaisen ja Kima sukujen jälkeläinen

